

HALINA REIJN
SPEELT DE HOOFDROL IN 'MARIA STUART'

‘Toneelspelen is allesverslindend’

Als ‘bekende Nederlandse’ komt steractrice Halina Reijn op veel fronten in beeld. Maar zo zoetjesaan is het een uitgemaakte zaak voor haar: het theater is haar hogere roeping. ‘Vrouwen die gek worden of zelfmoord plegen, zijn een beetje mijn handelsmerk geworden.’

GEERT VAN DER SPEETEN

Laatste rechte lijn voor de repetities van *Maria Stuart* in de Bourla. Het was een werkproces met hindernissen, zegt Halina Reijn. Zo eentje waar een start-en stopknop aanzit. Tussendoor moesten regisseur Ivo Van Hove en een aantal acteurs naar New York voor de reprise van *Angels in America*. Reijn zelf reisde even over en weer naar Wuzhen in China, waar haar solovoorstelling *La voix humaine* op de affiche stond. ‘Na de eerste generale repetitie van *Maria Stuart* ging het in volle vaart naar Schiphol’, zegt ze. ‘Witheet van de adrenaline zat ik in de taxi.’ Dit is de *flow* waar sterpelers van het grootste theatergezelschap van Nederland tegenwoordig op drijven.

Halina Reijn (39) spreekt in uitroeptekens, druk gesticulerend bij een cava en een prikwater. In Ne-

derland staat ze voortdurend in de schijnwerpers. Sinds 2003 is ze vast verbonden aan Toneelgroep Amsterdam, maar even vaak was ze te zien in tv-series en films. Ze heeft twee romans op haar naam, daarnaast een openhartig damesboek dat ze samen met actrice Carice van Houten schreef. In columns, onder meer voor het glossy magazine *Jan* en voor *De Morgen*, laat ze zich opvallend openhartig uit over de coulissen van het vak. Op de scène heeft Halina Reijn vaak iets mateloos. ‘Heftig, wanhopig, sterk’: zo omschreef de jury van de theaterprijs Theo d’Or vorig jaar haar rol in *Nora*. En deze zomer keek de criticus van *The Guardian* met open mond naar de femme fatale die ze speelde in *The Fountainhead*.

Nu is er dus *Maria Stuart*, repertoireneel van het zuiverste water, opnieuw in een regie van Ivo Van

Hove. Het stuk blijft tijdloos actueel. Op het schaakbord schuiven twee koninginnen heen en weer: de Britse Elizabeth en de Schotse Maria Stuart, die een bedreiging vormt voor het gezag. Staatsraison komt in conflict met gevoelens, machtsongher winst het uiteindelijk van kwetsbaarheid. Ook karakterieel kunnen de twee vrouwen niet sterker van elkaar verschillen.

De promotekst heeft het over ‘power women’. Dat klinkt aantrekkelijker dan ‘we spelen dat beroemde stuk van Friedrich Schiller’.

‘Vrouwen en macht, maar ook emancipatie: dat zijn voor mij de thema’s van *Maria Stuart*. Elizabeth is een heerseres die niet wil trouwen, omdat ze dan de troon moet delen. Om dezelfde reden werd ze de *virgin queen* genoemd. Ze wilde de macht echt bij zich houden. Dat is pijnlijk. Ook dat het nog altijd zo loopt.’

Wie zijn de ‘power women’ van vandaag?

(*Denkt na*) ‘Hillary Clinton, maar ook Oprah Winfrey. Vrouwen met macht vind je al lang niet meer alleen in de politiek, maar ook in de media. Tja, dat ik niet meteen op een rij namen kom, is veelzeggend.’

U hebt uw theaterziel verbonden aan regisseur en artistiek leider

Ivo Van Hove. Waarom?

‘Wat ik bewonder aan hem en aan zijn vaste artistieke partner Jan Versweyeld, is dat ze elke keer weer zonder angst het vuur inlopen. Nooit melken ze een succes uit. Wat hip is of wat misschien commercieel slim is: het lijkt hen niet veel uit te maken. Vaak gaat het juist radicaal een andere kant op. Voor acteurs is dat schrikken, maar hun aanpak is ook zeer inspirerend. Plots moet je een heel andere kant op.’

‘*The Fountainhead* had een ingewikkelde set, maar in *Maria Stuart* gaat alle aandacht naar de weerbarstige verzen. De kaalheid van de macht staat centraal. Ik heb al vaak met het koningshuis te maken gehad. Wat mij bij zo’n gelegenheid boeit, zijn de rituelen en het ontvangstprotocol dat bij staatshoofden hoort. Dat hebben we ook vertaald op het toneel.’

Chris Nietvelt is uw tegenspeelster. Haar op een podium zien was voor u ooit de prikkel om een theatercarrière te beginnen. Wat maakt haar zo bijzonder?

‘Modellen in modeblaadjes, filmsterren: ze hebben het beeld van de vrouw geïdealiseerd. Zelf lijk ik daar niet op, Chris Nietvelt al evenmin. Daarom heeft ze voor mij een voorbeeldrol: ze demonstreert dat

je niet aan een ideaalbeeld hoeft te voldoen om op toneel toch een sexy uitstraling kan hebben. Zo wou ik ook worden. Het complete gebrek aan ijdelheid van Chris vond ik aantrekkelijk.’

U noemde haar ‘wild en bevlogen’.

‘Qua speelstijl lijken we misschien wat op elkaar. Maar Chris vertrekt vanuit het verstandelijke. Ze is analytisch, terwijl ik zelf meer intuïtief te werk ga. Daarin leer ik veel van haar. Over de manier waarop je een tekst benadert, bijvoorbeeld. Als ik een script zoals dat van *Maria Stuart* lees, snap ik soms niet eens wat er staat. Ik ben niet te beroerd om dat toe te geven. Pas langzaam dringt de betekenis tot mij door. Chris Nietvelt doorziet alles meteen. Maar haar stembeheersing en haar techniek staan niet in de weg dat ze helemaal in het moment kan zijn.’

‘Dat ze tot de wereldtop behoort – zij speelt Cate Blanchett moeiteloos van de scène – verdient meer aandacht.’

Een commerciële tv-zender bracht u in beeld met uw ‘prinsessenjurk’. U leek best trots.

‘Ik ben opgevoed met het idee dat kleren of uiterlijk niet belangrijk zijn. Juist daarom gingen wij alleen maar naar *Sissi* kijken, of naar

‘Mensen verklaren mij gek, maar zelfs buitenlandse film-aanbiedingen zeggen mij niet veel. Ik ga helemaal voor het theater’

films waarin je je kon vergapen aan dat toe te geven. Pas langzaam dringt de betekenis tot mij door. Chris Nietvelt doorziet alles meteen. Maar haar stembeheersing en haar techniek staan niet in de weg dat ze helemaal in het moment kan zijn.’

Aan het rijtje van Hedda Gabler, Nora, Lulu en Catherina uit ‘De getemde feeks’ voegt u nu Maria Stuart toe. Allemaal vrouwen op de rand van een zenuwinzinking?

‘Die speel ik inderdaad meestal. Je zou er nog mijn debuut als Ophelia kunnen aan toevoegen.’

‘In het theaterrepertoire zijn vrou-

‘Ik ben opgevoed met het idee dat kleren of uiterlijk niet belangrijk zijn. Dat ik plots zo’n bolle jurk aan mag, vind ik natuurlijk stiekem leuk’

wen die gek worden of zelfmoord plegen, gewoon standaard. Dit soort rollen staan niet zo ver van mij af. Ze zijn zo’n beetje mijn handelsmerk geworden. Pas op: ik kan ook best grappige personages aan. Alleen komen die niet zo gauw mijn richting uit.’

‘Grote tragische rollen laten je wel gedeprimeerd achter. Dat komt omdat ik alles zo sterk beleef, bijna als in een documentaire. In het laatste bedrijf zit Maria Stuart bijvoorbeeld te wachten op haar ont-hoofding. Ze moet doorheen allerlei rituelen. Om te voelen wat ze doormaakt, hadden we er bij de repetities een pastoor bij gehaald die de laatste sacramenten toediende. Dat was voor mij zeer heftig.’

Doorgaan met theater of niet: u zag dit jaar een dilemma opduiken. Wat heeft u de knoop doen doorhakken?

‘Toneelspelen is allesverslindend. Ik verstopte mij dan en wil met niemand spreken, zelfs met mijn moeder niet. Alles moet wijken. Die absolute toewijding die ik van mezelf vraag, is er soms te veel aan. Kies dan andere paden, zeggen veel van mijn generatiegenoten. Dat je je leven aan een gezelschap zou wijden, vinden ze stom. Alsof je bekeerd zou zijn. En dan hoor ik hun lokaal: *come to the other side!* Hier rolt het geld!’

‘Mijn band met Ivo Van Hove en Toneelgroep Amsterdam was intussen zo sterk geworden, dat het iets engs kreeg. Zijn aanpak ontroert mij zo, dat ik mij begon af te vragen: moet ik hier telkens opnieuw doorheen? Ik had mij in het hoofd geprent dat ik een vadermoord zou plegen.’

‘Maar bij *The Fountainhead* ging de knop helemaal om. Het is zeldzaam dat alles zo mooi samenkomt. Regie, scenografie, acteurs en muzikanten, tot zelfs de technische ploeg: iedereen was aangestoken door hetzelfde vuur. Voor de rol van Dominique Francon moest ik door een intens mentaal proces. Maar sindsdien is het kinder-

lijke plezier om op de scène te staan weer helemaal terug zoals vroeger. Ik heb mij nu voorgenomen om alleen nog met Ivo te werken.’

Waarom raakt ‘The Fountainhead’ zo’n snaar, ook bij de koele minnaars van het theater?

‘Omdat dit stuk over de essentiële keuzes gaat die je in het leven maakt. Zelf heb ik heel erg gefliert met de kunstenaarsidealen. Mijn ouders leefden compromisloos voor hun kunst en ik ben verdergegaan in hun voetstappen. Soms hoorde daar ook een puberale reactie bij, in periodes waarin ik alleen commerciële films wou doen. Maar *The Fountainhead* heeft de dingen op scherp gezet en mijn leven veranderd. Een dynamiek ontketenen rond macht, geweld en seksualiteit had ik al wel vaker op het toneel gedaan. Maar zelden was het zo helder als in het personage van Dominique. Die rol spelen voelde als een grote opluchting.’

Wat zou het aanbod zijn dat u nog van gedachten doet veranderen? Een personality-tijdschrift, in het spoor van Goedele of Wendy van Dijk?

(*Lacht*) ‘Stel je voor dat ik zou aankondigen: ik kap ermee, want binnenkort moet het eerste nummer van de *Halina* in de winkel liggen. Neen, eerlijk: op dit moment is er

Halina Reijn: ‘Toneel neem ik bloedserieus. Als men ‘Maria Stuart’ straks niet goed vindt, zal ik drie dagen van mijn melk zijn.’ © Frederik Buyckx

>>> Vervolg van blz. 5

niets. Mensen verklaren mij gek, maar zelfs buitenlandse filmaanbiedingen zeggen mij niet veel.

Door uw columns bent u een van de weinige actrices over wie we zoveel weten. U relativeert uzelf ook graag.

'Mijn column in *De Morgen* betekent veel voor mij. Ik ken België wel, want ik heb drie jaar een Antwerpse relatie gehad. Maar op een andere manier wonen jullie ook ver weg. Daarom kan ik zeer openhartig zijn, zij het tegen de zin van mijn manager.'

'Collega's vragen me wel eens of ik niet vrolijk kan zijn. Ik gebruik mijn columns als uitlaatklep, maar ik wil niet pathetisch overkomen. Het leven dat ik leid, is nu eenmaal eenzaam. Niet ergernis maar verwondering blijft mijn drijfveer. Ik probeer open en kinderlijk naar de wereld te kijken. Met liefde voor mezelf en de anderen.'

Kunt u om met kritiek?

'Acteurs zijn masochisten, ze moeten nogal wat kunnen slikken. In *Maria Stuart* moet ik een dansje doen, iets waar ik helemaal niet goed in ben. Ik schaamde me dood, vroeg aan iedereen op de repetities of ze even op de gang wilden staan. Voortdurend leg je je hoofd op het hakblok. Daarom stoppen ook veel mannen op hun veertigste met spelen: ze kunnen het niet meer aan.'

De jongste film waar u in meespeelt, 'Pak van mijn hart', kreeg twee sterren. 'Een kolosale verspilling van talent', schreef NRC.

'Toneel neem ik bloedserieus. Als men *Maria Stuart* straks niet goed vindt, zal ik drie dagen van mijn melk zijn. Ook als ik films draai geef ik mij volledig, maar ik zie het toch meer als een speeltuin.'

'In *Pak van mijn hart* mocht ik een klungelige vrouw in een tuincentrum spelen. Ik heb een toptijd gehad. Ooit wil ik samen met Carice van Houten in een film spelen waarin ik een totale nerd vertolk.'

Samen met Carice van Houten bracht u het openhartige damesboek 'Antiglamour' uit. Was er nood aan een antistijlboek?

'Het begon als een grap. We krijgen voortdurend aanbiedingen: iedereen weet dat we vriendinnen zijn, in het begin van onze carrière werkten we ook samen. Als je in Nederland interviews geeft, word je heel vaak vastgepind op uitspraken over je privéleven. Alles ligt gewoon op straat. Daarom dachten we aan dit zogezegde stijlboek, waarin we zelf de regie in handen nemen en de achterkant laten zien van de roem en de feestjes.'

'Voor veel jongeren lijkt roem nog altijd het hoogst haalbare. Iedereen wil gezien worden en daar ook

Halina Reijn: 'Niet ergernis maar verwondering blijft mijn drijfveer.' © Frederik Buyckx/Frederik Buyckx

nog eens uitgebreid over twitteren. Wij hebben dat ironisch aangepakt en veel vrouwen vinden dat blijkbaar een troostende gedachte.'

Hoe gaat u met bekendheid om?
'Roem draagt een kern van gevaar in zich, omdat het ook verslavend werkt. Je raakt eraan gewend dat mensen je op een bepaalde manier behandelen. Maar voor *La voix humaine* was ik drie weken in Austra-

'Ooit wil ik samen met Carice van Houten in een film spelen waarin ik een totale nerd vertolk'

successerie *Girls*, zegt mooie dingen over de rol die we allemaal spelen. Beroep en privé zijn nauwelijks nog uit elkaar te houden. Maar door mijn situatie - ik heb geen man en geen kinderen - kan ik mij als bekende Nederlandse vrijer bewegen.'

'Daarbij voelt het niet aan alsof ik te veel van mezelf prijsgeef. Ik wil mijn bekendheid juist doelgericht inschakelen: om zo veel mogelijk mensen naar het toneel te krijgen. Iedereen de kerk in!'

Waar kijkt u buiten het theater nog naar uit?

'Het liefst zou ik ook graag zelf dingen maken, voor film of televisie. Ik denk dat ik, naast het spelen, ook het talent bezit om daar de juiste mensen

voor samen te brengen. De eerste babystapjes zijn al gezet. Nuchter en zakelijk met een project bezig zijn: het is weer iets nieuws.'

'*Maria Stuart*' van Toneelgroep Amsterdam en Toneelhuis. 3>7/12 in de Bourla in Antwerpen. Later dit seizoen in Brussel, Gent en opnieuw in Antwerpen.

lië en dan beland je weer met beide voetjes op de grond. Roem is dus ook zeer lokaal.'

'Vrouwen die ouder worden, zeggen dan dat er minder naar ze gekeken wordt. Dat je afscheid neemt van de vorm en meer naar binnen keert. Dat heb ik dus allemaal gemist. Het leek wel alsof ik aldoor zestien bleef.'

'Lena Dunham, de maakster van de